

Quarta
Artes unicus.

De Paruis Naturalibus.

ja. Proverbia e, (ca. Memoriam, et Reminiscantiam, Dico 1°. Me-
moriam e pota que cognoscit (sensita, ut iam cognita); duplex e me-
moriam sensitiva una, et alia intellectiva, ab neg. sensitiva abtran-
sitate, neg. ab illa intellectiva disjungit, imo. i. in se ipsa aut
ab anima n. disjungit pota (ut suo lo. diximus); hinc in hoc neg
in se, neg. ab aia. dicit illa memoria disjungit, et quia pota dis-
jungit ad aia, adhuc neg. memoria sensiva ad Phasia, neg. intellectiva
ab illa disjungit, sicut virtus asphensiva judicia et dycosiva neg
in se, neg. ab illa disjungit. Cetero hoc via ex do. alii de aia.

Dico 2°. Dicitur memoria aia, auidig memoria, et
Reminiscantia, lo. dicitur (Cognitio rei cognita, ut
cognita, unde ad memoria aiale sufficit et regitit. Cetero aia ad cog-
noscendi exortatio, n. regitit in dycosiva aia, lo. sufficit repetitum e-
jung dem exortatum ante aia. dicitur, et exortati pota, que de habitibus
traet de aia. diximus. Cui dicitur (Sui pone iam elapsa repetitio
Cognitio q. dicitur, et induriam, lo. habet male ut in dicitur. Cetero
Cetero go in se Reminiscantia et memoria, qia ad hanc det ob-
fium n. ponitur exortit a aia memoria, ad Reminiscantiam via
Cetero pone exortit, nec in habitibus regitit in via aia de aia, q. dicitur
memoria aiale e id met aia, q. dicitur in illa memoria, et pota exortatur,
et ideo obtum n. ponitur exortit a aia. Reminiscantia via e rous aia
Cetero et dicitur dicitur q. obtum a aia ponitur exortit.

Dico 3°. Not. lo. in lo. lo. et in aia separato.

difficilius obliuiscimur, quia legimus de illis legimus, aut salte legitimus. 110
Somnia sunt in somno, et vigiliam. Vigilia diffini solent | externorum suorum solutio.
Somnus uero | legimus suum externorum ad aia quietem, et salutem: fit
quod somnus est vapor humidus, et calidus ab humoribus in cerebrum asce-
runt, et cerebri frigiditate densati impediunt diffusionem spirituum vita-
lium in sua terra, et externa, et ideo hi cessant ad quiescentem.

Si sine a cerebri, et per nimis vapores nimis somnus
causari: hinc ex defectu cerebri somnus deficit: et aut
impedit nimia repletio humoribus, tum quia nimis calor insuperat delectatione
et implet vapores in cerebrum non mittit, et ideo non redeunt e cerebro ad
longum, tum quia sic sepe ascendunt vapores, ut descendentes uiam im-
pediant: hinc infantes, et phrenetici sunt magis somnolenti, quia magis
humidi, et aut magis quicquid sit sensus, et malinellus, quia magis phlegma.
hinc tandem uisum est hinc dicitur, dari potest per cerebrum, et cerebri ad som-
num quasi uisum, seu uisum ad quietem, ex eo quod in per
supflua: et re aut minus, aut alterius somni suauitas, ite uisum
et tenebra, somnum inducant: Si tunc hinc externi non admittunt de se,
et si non impeditur hinc uiam ascendunt per vapores ab humoribus in cerebrum:
quod uero dormientes uisum facile per insidiam, hinc est, quia uia cerebri in
artuum, et pectoris motum, laxior est, et non adeo facile impeditur ut
uia ad oculos.

Exaggeratio a somno, fit dupliciter, 1° ex delectatione iam
pacta, vaporum ascensu cessante, potente si iam uia des-
cendentibus uitalibus spiritibus; 2° quod uehementiora sensibilia, ut pectus
excitant paucos spiritus, qui in longum magis remanent, et alios in au-
xiliu consistant, hinc pavidulatio membrorum legitur exaggeratio quia appo-
rit cerebri frigiditate densati, et sparsi in forum longum, illis redeunt exa-
tum, pigrum, et si membrorum pavidulatio a uia eijciuntur.

ras. Qd uo dulcor sit somnus matutinus, hinc e, qd vapores dum
 iam puriores st, et suauiores causant somnum; et si uo somnus
 uespertinus n e adeo saluberrimus, qd recedente iam sbe, et delatio-
 ra adhuc incipiente, tunc vapores st cratiorez, noxi q. Hic aut
 galus auis, media nocte exatit, et tunc canit, n dum alia a
 parat. Aliso, ni qd e auis solaris, et lymphaticam i. sbe glie hie
 a na A. in hiam ad tempora signa esse. Dicit somnus ptercom-
 nibus alibis, n sicut in: at in hibus, et in statu ingentia daret,
 sicut daret decetio rialis. uiam neq a somno, neq a uigilia inci-
 pit uia hama, s a torpore gdam.

3^a introductio e de somnis. Differe somnum uisus
 in somno a parant. et dicitur aut e somnia, cum di-
 na caum a deo uini, et mediantib, factis, aut intus specibus. Quin
 Damianum p excitatim speciera ad malu finem. Et nra, ex tem-
 peramento, et hore p dominante. Quin hie, p excitatim specierum,
 qua interdum agitantur. Quin et uim ad Chiam n spectant ex
 3° igit querit qd melancholici somnia frequentius sint turba, ex p-
 dominante, et excitata atra bile, clerici uo bellia, ex flaua bili
 cordata, leta et ignea sanguinei, flegmatici tandem hiemalia, et
 aqua.

Hinc n set temperamento, et p dominante agiti, s et
 futura morbi uarietate prudenter pit medius p diuina-
 re ex somniis agiti, vij ex melancholici transisturam febrem in
 quartanam, in tertianam ex Cholericis pta; imo ex repetitij som-
 niis de morbo in se corpore de hato, iijc pit labora in illa p m-
 tum, ut ex hie pbat G. Maur p 3. v. ex somniis alibis p-
 ferita et n im prudenter colligi spoint, vij ex somniis de sacerdotu
 hore, p hantia iam uolunt aliq de illis aliditad, s n e signu in-
 falibla: qd aut mater somnat, filium auente interfici, agrotare

etta, & ita se res habet, sicut & quorundam aliorum, & a Deo, & aliis
 se bonis, se malis somnium puenit; nec enim somnii in liber-
 tate aliquid aut in effectibus liberis suo extoritur. Notanda tria. In
 his somniantibus, non solum phantasia, sed etiam vis et voluntas saepe que-
 rari, saepe enim perfectissimos eliciunt delusivos, spualia amant, etiam
 numquam in vis somnii. merentur & demerentur; quia non ita expedita se
 potest, ut ea libertate non quiescat in somniis, quae ad meritum, & de-
 meritum regit.

hezadeo

Notandum est, quid sit humor incubus, vulgo se-
 ***la. 166.** puenit enim ex corporibus adeo cru-
 diis, & castis, ut horum exulent, & importabilia stringant onera,
 miram anxietate somniantibus afferentia, quae se exicere possint; ab
 humoribus itaque castitate puenit, quod horum in somniis uideantur mag-
 na; facit quod in brutis dicitur et somnia, cadunt oes, nec
 e sunt ad opposita; at in xpo Dominus somnus fuit, co-
 medebat enim, & requiebat et; non fuit in somnium, quia sem-
 per amensum arguit non perfectum, & perturbacionem specierum.

4^a Inuoluta iam iuuantate et senectate. Dico
 1° Triplex est aetas humana; 1^a extenditur ad 25,
 & diuiditur in Quarta, Libertate, & Adulteriam, 2^a dicitur media,
 & extenditur a 25 usque ad 50 annum, bipartitur quae in
 iuuentutem usque ad annum quadragesimum, & deinde in aetatem
 uirilem, 3^a dicitur ultima post trigagesimum annum, at usque ad
 65 uocatur 2^a senectus, ulterius autem senectus ultima. Dico. Qui
 quer nimis cito sapit, idem autem cito moritur, aut postea minus prudens
 exit, quia anticipatam obtinuit aerebri sententiam, quae & breui re-
 ditur inopta ad spem alij sperandae, et moritur alij; & vitam re-
 gamur, & pacem uiciat. Dico 3° Senes idem fere sunt timidi,
 crudi, & tremuli, quia iam illis inest nimia frigiditas, & nihil
 calor

calor desit, ides uo st suspensio, et increduli, qia pler ex parte st falsitas,
 si aut illiberalis, tunc a mai cupiditate uice, ad ign uolunt multa i =
 seruare, su ad experientij laborum in adgronidij qua possident. Tan-
 dem qd alig dilunt dari remediū nialē ad reseruatia tenuis ju-
 uentam, Labium senij seminum uidebi.

sa Stomatia e ca dantes, et Capiti, Caluitium, et
 Caritiem. De ma dentium, euid species i Stibus, de eorum
 n' ppetua acrestioe, et de hia illora, satis altum e tractu de hia d' la
 de pibus, qua aientri. Mente septimo dantes ee incipiunt, mutari uo
 anno i. ultimo nati dicuntur. De uulgo sapientie qa uigesimo natiun-
 ti annos q prudentia incipit. In gubet hie dantes st duo sa triginta so-
 ra. hris e, lili Capiti, dearticulatio uoq, et oris ornatu. rariorez
 dentes uitam breuiam inditant, ut iq, qa defium caloris arguunt. Eia
 reliq dentium ma in ossa capiti abijt, et lapu adeo induruit, ut n' suffi-
 cienter euaporet cerebrum, et breuius inde mori legitur. decidunt senibus
 et sap alijs, et ex defiu humoris, et ex humore nimio, et hia decidunt
 arboribus. magis sentiunt frigus, et calorem, ppter neruos tenuissimos.
 albiores st dentes. Quidquam, qa caloris adurentis plus heat in man-
 dibulij, q dentium humorem sumit de nigra tene alio.

De Capiti d'um jam ad hie de aia, et lapi albi. Capiti ma
 st vapores casti, et hili q tenues lapi p'q exhaat, et adeo
 in fila tenuissima, la efficiens e calor euaporans; frigus e salis ex eictio-
 ne ma sup fluida: in aliqbus st crispi ex imbellitate humoris uicior, si-
 bi rectam aperire n' pualentij, ite ob duritiem lapi et ides rigida ter-
 uis signu st; nigri capiti feruorem hie diuim, st nimis calidum in-
 dicant, et nimis torrentem; flauis, n' adeo calidum, st sanguineum et
 optimum temperamenti arguunt, et pdominantem flauorem bilis.
 rufi nam Seniam significant, ex praua bilis mixtura, et peccata,
 et hinc rufi reputanti pessimi. Frigus Crinum, in Capite, e ad de

ferendum cerebrum a frigore, in supellicij ne sudor defluat in stultis,
in mente ne frigus humor delidat in dotes, & ad reverentiam et.

Opponit Calitium ex siccitate capitis, & defici
humoris, et ideo in magna febre (rimis des-
cendant: in sumo capite Calitium e maior, qm maior e siccitas,
vavo in temporibus, ubi humiditas mayor. Ore aut Laci nati ra-
va Caluxant, qm magna illis e in capite abundantia humoris siccitatis
sua mian capitis, adeo ut dibus obrueret: Amises, & candidi alij Capili,
sunt ex humoris debilitate, et ex superfluo et putate, ac ex Caloris def-
fici humorem n sequente, & hinc p agerebimam Amises augetur.
qd si aliquis dicitur metu mortis, et spatio nactis unica annuise de re-
pente, vav hac ee potuit, qm ex nimio metu collectus e in Cor la-
tor, et magna reliqui corporis in Cora p hore Capiam Caput ascendit
de repente, ubi ex defici Caloris attemporandi e humido, Capi fac-
e sst Capili nactis integra spatio.

Ha iproventia e de vita & morte, Longitudine,
ac brevitate vite. Vita hoc loci dicitur Dormantia aia
vegetatias e Calore, Mor vis e p. Separo aia a Corpore defici imati Caloris hinc
si intra igne moriari alij, et n ex defici Caloris exleio, semp ab inseli def-
fici moritur, & qm tunc totum frigus ad Cor ifugit, et imatu eius Calorem
extinguit, & qm imatus Calore nimis autem pau sumpsit radicale humi-
dil, et ex defici pabuli debeat, remanente illo Calore exleio, et hinc
loquum illud (vita iijit in humido & Calidit. non qd p se si p alens
ad vita iacrit frigus, qtemus Calore mittegat; & hinc e optimum
ad vitam temperamenti e sanguineum ob Calore temperate e reg-
sito humido ad vite diversitatem.

Cor slet dici, et merito sony vite, qm ab eia
er, et iervanti ppetuo sps vites. ad illud vis
Avis, qd animalia alij ut sepe dicitur corde ablatu adhuc vivant;

hinc rō ēē pōt, qā ut pōtē uiuētia im pfecta im pfecto hēt aliqj pū
 uitales in alijs partibus Corpōis hātō, q aliqōdo salte remanēt tōde
 ab eo. Et si animantia, quā majus Corpōe Cor pportōnate hēt, timidis-
 ra ēē sōnt (ut mures, alini, & lepores), rō tūdetū ēē, qā calorū mīal Co-
 re minus qm in mīnori calfacit; Cor autē minus calidū minus ēē animo-
 sum ēē dēt; et hinc ēē q. pilosū hēt Cor, animosiores sūt; qā calidius Cor
 hēt.

Vīna īstrouctio est De Respiratiōe, ac Phisicō ex interno
 motu aīg, pōrtim puluonū, et Cordis. Dicendum ēē
 Respiratiō est. Inspiratiō aeris ad sinistram Cordis uentriculū, et eiusdē ex-
 piratiō; Et fabry tract 2° de hōe tō pōrtē 2° rō 5° nāt qd p
 respiratiōem adulatū aer in Cordis sinam, qā nullus ad illud dēt pōt,
 dōat q puluonū hōmō recipere magnam sanguinis et aliorū humorū
 Aligūm, et eam tōnuo foras eijcere, et dōe hōc intrōdūci aerem
 ut n' dēt vacuum: Stādū tū ēē pōrtē hō, et diffisē sō pōta, nō pōt
 uia dēt q qm aer pueniat ex puluonibus ad Cor, ī qūbet uia ēē ar-
 gustior sōtū sūt.

Fit qō Respiratiō, ī a dilatiōe puluonū atrahit aer,
 et a cōpōsiōe eijcit; ut a sōlō; ad īpōsitiōē pul-
 uonibus sōndit aer purior ad officinā Cordis, sūm ad strādōs īpō-
 quina spūs uitales, sūm ad calorem Cordis attemperatū, rēpōrtō nō
 ad uitam nōria hēt ad īpōsitiōē ill. Vnde pōrtē ēē hōc respiratiōis,
 īflectō spirituum vitalium, refrigeratiō Cordis, et uocē dearticulatiō, et
 dōe phisicā ac abie respiratiō n' sōt ē nōc, sō nōria, uoluntaria uis, sōt
 q ad mīnū, lētior sūt, aut tardior.

Dicendum ēē. Si alī puluonū hōmō respiratiō pōrtē: qre
 ēē pōrtē q ex aīg n' uiuunt, iuauit respiratiō, n' tū
 aeris puri, sō aqua admixta aeris aliq: qd si hōc aliq uita agm dōe
 pōrtē uant, majores hēt puluonū, laxiores qd in quibus pūg aeris ēē

diutius remant. Dicendum 3. Pulmones moveri n̄ est a musculo
illo, q̄ diaphragma dicitur, et eo cordi dividit a jecore, et liene, s̄
moveri et a propria p̄ia, virtute q̄ motiva, ien̄ a n̄a h̄ant res-
pirandi, et de movendo officium, a n̄a et h̄ant deat p̄iam motiva
insecam.

De motu p̄stuum et cordis, 1. s̄ia fet,

Pulsum motu p̄stuum a motu pulmonum,
et ientire i respiracionibus. s̄ e f̄exp̄iam, i motu p̄stuum
brevis s̄it. 2. s̄ia fet, p̄stus motu p̄stuum a vitalibus
spiritibus in arteria inclusis, qui ut ignei, et aerei, ientire f̄
uti saltant, et ab arteria pele, p̄denerq̄ deprimuntur et i-
entire, f̄ deprimuntur a terrea p̄ia, q̄m ientire. 3. s̄ia fet, q̄ ex
p̄ia ientire, cordis motu, et motu p̄stus s̄emp ientire se d̄herere,
atq̄ d̄ici n̄ p̄it, t̄e s̄emp eē et s̄atū vitalis sp̄is in p̄stus arte-
ria, quot, et q̄s s̄ in corde q̄ eēt.

Dicendum itaq̄ ad 3. uāq̄ s̄ia, motu cordis p̄-
nir̄e tum ab inscis tum ab exscis: p̄nir̄e in

is ab inscis, id e ab inscia p̄ia motiva, que d̄at in corde ip̄o q̄
ut in pulmonibus et a fortiori; ita L. Fabry in phisica tract 2. de
h̄is lib 2. q̄ p̄t̄e 3. q̄nam experia ientire, q̄ cor avultum, ientire p̄-
t̄e f̄it̄e illius ventriculis, et absq̄ ulla r̄im ap̄ulla languinis,
adhuc h̄ se agitab, et milat, movet q̄ se eod̄ q̄ antea m̄ta, ita ut
avultu cor viperæ, et in d̄is p̄stuum, adhuc q̄ q̄nta horis tem-
ueat; f̄it̄e ientire ventriculis p̄ndecim, aut sexdecim, et hoc ser-
tat̄e se n̄ est d̄corua se d̄is L. Fabry. Provenit et ab exscis et
d̄asionalit̄e, q̄ ubi lum cor sentit nimiam labris uim ex a p̄stus
languinis, statim se se exp̄iat, se suas Luti alas ap̄erto, q̄ ientire
ḡdione auram captare uelint, languis ientire ut uelut uim ingrediatur,
ingredit̄e, mox i ipsū cor d̄at̄e nimium ingressi languinis

calorem, hunc se se dilatit, & ex utriculij suis interiorum san-
 guine extrudit; deinde si ex alio renarante intra cor sanguine,
 cadit cor se nimis calidum sentiat, idem iterum ut se se explicat,
 & rursus similiter se dilatit, & sic e in specus illo, a q̄ alyu-
 ta no pendit.

Hinc be L. Fabry, cuius lib 2o p̄p̄rie si no b̄i dact;
 q̄o sicut dum h̄les explicat, aures inter aduic;
 & diu extrahit embolum aduic aq̄m in fistula; dum uo h̄les dilatit,
 intrahit u embolum, foras aq̄m & aures expellit; sic est cor, dum
 se, suoy ventriculij dilatat & explicat, sanguine fugit, & aurit;
 cum uo se dilatit, expellit. Huiusmi q̄o motus cordis ab optimis
 Medicis p̄p̄rie uocantur Diastole, & Systole; p̄ motu Diastolen se
 dilatat cor & explicat, p̄ Systolen motum se se dilatit, & aurit.
 Hinc optima notat id Fabry lib 4o p̄p̄rie L 7 a no 5; dicitur cordis
 motus puenire a diuisa inobla sanguinis, q̄ cor agredor; diuisa aut
 sanguinis inobla puenit; 1o a diuiso calore ḡris, 2o a diuisa humo-
 rum in sanguine exspirantia, delectioe, & tempore; 3o a diuisa
 heterogenea mie admixtioe, se cruda, mordacis, acris, salta, biliosa, pu-
 troy, acida, stegia, seu male affecta; ex his est uarij motus cordis p̄-
 deunt.

Quidam s̄. Motus pulsuum a motu cordis puenit, et
 si illo temp̄e io q̄ abaret; si et ad spiritibus vita-
 libus in arteria sanguine inclusis imo ex se pueniat. ita mo ci-
 tatus L. Fabry a no b̄i, & passim alibi. Explicat, & dilatit instat.
 q̄o cor p̄ systolem se dilatit, tunc in arteria expellit langui-
 neam plenum spiritibus vitalibus; q̄o uo p̄ diastolem se explicat
 & aurit, tunc ab arteria sanguine in se ausat. q̄o q̄o mirum
 q̄o 2um cordis systolem arteria intumescat, et eia detumescat
 in cordis diastolem; atq̄ cor semp̄ e in specua diastole & systole.